

A KÉZMŰVES ALKOTÁSOK ÚTJA AZ ELŐKÉSZÍTÉSTŐL A CSOMAGOLÁSIG II.

1. ábra. Ünnepi csomagolások (saját fotó)

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Tervezze meg, mint népi kézműves, hogy a műhelyében hol és hogyan végezné a minőségellenőrzést! Saját szakmájában milyen fontos szempontrendszere van a minősítésnek, járjon utána.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A népi kézműves alapvető feladatai közé tartozik, hogy az elkészített tárgyakat minőségellenőrzésnek vesse alá, javítsa, ha szükséges, osztályozza, majd csomagolja, attól függően, hogy hova szállítja, illetve hova szánja. Miután a tárgy elkészült az alkotó minőségellenőrzést kell, végezzen, annak érdekében, hogy a népművészeti tárgy valóban kiváló minőségben kerüljön ki a műhelyéből, hiszen ez a védjegye is egyben az alkotónak.

A csomagolás feladata, hogy elkülönítse a tárgyat a környezetétől, valamint megvédje azt, de a környezetet is védi a termék hatásaival szemben, ha arra szükség van. Az ideális csomagolás kialakítása rengeteg szempont egyeztetését és a szempontoknak való megfelelést követeli meg a csomagolás megtervezésekor. Fel kell mérni a tárgyak elkészítésével kapcsolatos nehézségeket, a szállítási problémákat, figyelmet kell fordítani a fogyasztók érdekeire is. A népi kézműves mester vállalkozásának egyik legfontosabb reklám értékű bemutatkozása is, hogy milyen a termékének a csomagolása.

1. A minőségellenőrzés

A minőségellenőrzés célja a termékek megfelelőségének vizsgálata — a gyártott termékek jellemzőit összehasonlítják a termékre vonatkozó követelményekkel. A követelmények lehetnek jogszabályok, szerződések, szabványok, műszaki rajzok előírásai, vállalatnál érvényes ellenőrzési utasítások, a hagyomány, stb. Az ellenőrzés történhet hagyományos, valamint statisztikai módszerekkel meghatározott módon is.

A minőségügy történeti áttekintése során időzzünk el kicsit a minőségellenőrzési módszereknél. Ez azért is fontos, mert ezeket a módszereket szükséges használni a népi kézműves termékek készítésekor is.

A mintavétel módja szerint a minőségellenőrzésnek a következő fajtái ismeretesek:

- Százszázalékos, vagy más néven mindendarabos ellenőrzés: Ennél a módszernél minden darabot megvizsgálunk - de általában nem teljes körűen a termék összes jellemzőjét, hanem csak bizonyos tulajdonságait. A módszer néhány nem megfelelő termék átvételét eredményezheti - illetve ritkábban néhány megfelelő termék visszautasítását is. A gyakorlatban sokszor el sem végezhető egyfajta ellenőrzés minden darabon - gondoljunk csak a roncsolásos vizsgálatokra. (Mi történne akkor, ha a megvásárolni kívánt új termékeket rendre törésten próbálnák ki...)

A 100%-os ellenőrzés nagyon költséges - de a neve ellenére nem ad teljes biztonságot. Ma már csak kivételes esetekben alkalmazzák.

- Véletlenszerű ellenőrzés: A gyártott darabok bizonyos részét (pl. 10 százalékát) vizsgálják meg. A tétel nagyságát általában tetszőlegesen határozzák meg. Ha túl sok darabot ellenőriznek - az költséges; ha túl keveset ellenőriznek - akkor hibás darab kerülhet a következő munkaműveletbe, vagy a vevőhöz.
- Statisztikai mintavételes ellenőrzés: Ez a módszer az előzőekkel szemben hatásosabb és megbízhatóbb, mert viszonylag kisszámú mintából vannak le következtetéseket matematikai statisztikai módszertan segítségével a nagyszámú sokaságra vonatkozóan. A mintavételes ellenőrzés történhet minősítéses és méréses alapon. Minősítéses alapon azt határozzák meg, hogy a minta elemei megfelelnek-e az előírt követelményeknek (jó/nem jó). Méréses alapon megállapítják, hogy a minta megfelel-e vagy sem, valamint a mért értékeket feljegyzik és elemzik. A gyártó minőségi bizonylatot, megfelelőségi nyilatkozatot ad ki a termékéről, amelyben a termékre vonatkozó adatokat, eredményeket rögzíti.

Az ellenőrzés irányultságára, helyére vonatkozóan a következő ellenőrzés-fajtákat különböztetjük meg:

I. Idegenáru-ellenőrzés:

E tevékenység célja, hogy csak olyan alapanyagok, termékek kerüljenek átvételre majd felhasználásra, amelyek megfelelnek a technológiai előírásokban rögzített követelményeknek.

Idegenáru-ellenőrzést alkalmazhatnak:

- a külső forrásokból beszerzett anyagok, termékek és alkatrészek ellenőrzésére,
- a vállalat más üzemeiben, vagy más részlegeiben készült termékek és alkatrészek ellenőrzésének szükségessége esetén.

Az idegenáru-ellenőrzés során napjainkban már többnyire a statisztikai mintavételes ellenőrzési módszert használják.

Megbízható beszállítótól való érkeztetés során (pl. minőségirányítási rendszertanúsítással és termék tanúsítással rendelkező cégek esetén) a termékátvételnél legtöbbször megelégszenek gyártói minőség tanúsítással, a küldött bizonylat adattartalmával. Negatív felhasználói tapasztalatok eredményezhetik az idegenáru-ellenőrzés elrendelését vagy szigorítását – de akár a beszállítói szerződések felmondását is.

II. Gyártásközi ellenőrzés

A gyártásközi ellenőrzés feladata a készülő terméknek a gyártás, előállítás folyamata közben való ellenőrzése, a hibás termékek minél korábbi felismerése, kiszűrése.

A gyártásközi ellenőrzés fajtái:

- Első darab ellenőrzés:

Az első darab ellenőrzésének sorozatgyártás, tömeggyártás esetén van jelentősége. (Mérés: sorozat indításakor, gépek beállításánál, új szerszám behelyezésénél.)

- Műveleten belüli ellenőrzés:

A műveleten belüli ellenőrzést az esetek többségében maguk a műveleteket végző dolgozók végzik.

- Műveletet utáni ellenőrzés:

Itt állapítják meg, hogy az elkészült munkadarab, elem vagy szerkezet alkalmas-e a további felhasználásra. Az ellenőrzött minták adatait minden ellenőrzéstípusnál rögzítik. Ezeket a tervezők, a gyártók és az ellenőrök a vitás kérdések rendezésénél, illetve új gyártóberendezés, új technológiai eljárás, új vizsgálati módszer bevezetésekor használhatják fel. A vizsgálati eredmények képezik az alapját a termékek átadásánál a minőségi megfelelés igazolására.

III. Végellenőrzés

A végellenőrzés során vett mintából helyes következtetést kell levonni a gyártott termékmennyiség minőségére vonatkozóan. Erre az ellenőrzéstípusra akkor kerül sor, ha a termék valamely gazdasági egység birtokából átkerül egy másik egység (pl. a vevő) birtokába.

Napjainkban a szervezeten belüli minőségellenőrzés szerepe és feladata megváltozott. A minőségellenőrzés a vállalat működésére vonatkozó minőségirányítási rendszer egyik elemeként működik. A hangsúly ma a hibás termék, vagy nem megfelelő szolgáltatás kimutatása helyett a hibák keletkezését megakadályozó megelőző intézkedésekre és tevékenységekre helyeződött. Ennek különösen nagy a jelentősége ott, ahol a hibák következtében jelentős károkkal számolhatunk.

2. Javítás

A minőség-ellenőrzés után, amennyiben szükséges és lehetséges javításokat kell végezni a tárgyakon. Előfordul olyan eset, mikor annyira rossz állapotú a tárgy a folyamat végén, hogy nem érdemes javítani. Akkor sajnos nem szabad vele foglalkozni, ha olyan a kézműves termék, hogy vissza lehet dolgozni alapanyagká a készterméket, akkor azt meg kell tenni. Ha nem lehet visszadolgozni, akkor sajnos hulladékként kell kezelni, annak szabálya szerint. Amennyiben a javíthatóság fennáll, azt kell megtenni. Természetesen minden népi kézműves szakmának megvan a szabályrendszere, hogy hogyan lehet egy kész tárgyat javítani. Ezeket a szabályokat betartva kell a szükséges javításokat elvégezni. Előfordulhat, hogy egy-egy javított tárgy nem első osztályú lesz, de azt az osztályozás figyelembevételével kell kezelni, csomagolni.

2. ábra. Rosszul javított cserépedény (saját fotó)

3. Osztályozás, minősítés

Magyarországon ma van a termékosztályozásnak egy szabálya, egy kódrendszere, a BTO azaz Belföldi Termékosztályozás. Az alkalmazása 1996. január 1-jétől kötelező.

Ez természetesen egy nagyon bonyolult rendszer, amit a népi kézműveseknek nem kell használniuk. Olyan osztályozási rendet kell használni, mely a magyar hagyományok ismerete szempontjából állítja különböző minőségi osztályokba az elkészült népművészeti tárgyakat. Azt a szempontrendszert minden népi kézművesnek tudnia és ismernie kell, ami alapján a tárgyait osztályozhatja.

Nagy segítség lehet ebben a Hagyományok Háza által kiadott "A népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontrendszere" című segítő kiadvány.

"A minősítés alapvető feladata a műbíráló segítségével a színvonalas, magas művészeti értéket képviselő alkotások kiválogatása, védjeggyel történő ellátása, és az értéktelen – kizárólag piaci érdekeket szolgáló – munkák kiszűrése, visszaszorítása."¹

A minősítő bizottság a véleményével befolyást kíván gyakorolni az alkotóra annak érdekében, hogy a szakmájában hosszú távon őrizze meg a kézműves hagyományokat, ugyanakkor a mai kor követelményeinek a figyelembevételével készítsen használati tárgyakat.

¹ A népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontrendszere

3. ábra. "A" minősítésű zsúrizett alkotás (saját fotó)

4. ábra. "A" minősítésű zsúrizett alkotás (saját fotó)

5. ábra. "B" minősítésű zsúrizett alkotás (saját fotó)

4. A csomagolás

A csomagolás definíciója: a csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól szóló 94/2002. (V. 5.) Kormányrendelet (gyakori rövidítése: Cskr.) 2. § (1) a) pontja alapján csomagolásnak minősül: valamennyi olyan termék, amelyet a termelő, a felhasználó vagy a fogyasztó áruk (a nyersanyagtól a feldolgozott áruig) befogadására, megővésére, kezelésére, szállítására és bemutatására használ, ideértve az ugyanilyen célra egyszer használatos terméket is.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Tanulmányozza át a népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontjait. Készítsen rövid jegyzetet a kijelölt helyre!

2. Látogasson el, ha lehetősége nyílik egy népi iparművészeti zsűrizésre! Hasonlítsa össze a minősített és nem minősített alkotásokat saját szempontjai alapján is.

MUNKASZÖVEG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Mi a minőség-ellenőrzés célja? Válaszát írja a kijelölt helyre!

2. feladat

Mik a mintavétel fajtái?

3. feladat

Mikor lehet a javításokat elvégezni egy kész alkotáson?

4. feladat

Mi a legfőbb segítség a népi kézművesnek, ha minősíteni akarja alkotásait?

5. feladat

Mi a csomagolás definíciója?

Three horizontal lines for writing the answer.

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A minőségellenőrzés célja a termékek megfelelőségének vizsgálata — a gyártott termékek jellemzőit összehasonlítják a termékre vonatkozó követelményekkel. A követelmények lehetnek jogszabályok, szerződések, szabványok, műszaki rajzok előírásai, vállalatnál érvényes ellenőrzési utasítások, a hagyomány, stb. Az ellenőrzés történhet hagyományos, valamint statisztikai módszerekkel meghatározott módon is.

2. feladat

Százszázalékos, vagy más néven mindendarabos ellenőrzés: Ennél a módszernél minden darabot megvizsgálunk – de általában nem teljes körűen a termék összes jellemzőjét, hanem csak bizonyos tulajdonságait. A módszer néhány nem megfelelő termék átvételét eredményezheti – illetve ritkábban néhány megfelelő termék visszautasítását is. A gyakorlatban sokszor el sem végezhető egyfajta ellenőrzés minden darabon – gondoljunk csak a roncsolásos vizsgálatokra. (Mi történne akkor, ha a megvásárolni kívánt új termékeket rendre törésteszten próbálnák ki...)A 100%-os ellenőrzés nagyon költséges – de a neve ellenére nem ad teljes biztonságot. Ma már csak kivételes esetekben alkalmazzák.

Véletlenszerű ellenőrzés: A gyártott darabok bizonyos részét (pl. 10 százalékát) vizsgálják meg. A tétel nagyságát általában tetszőlegesen határozzák meg. Ha túl sok darabot ellenőriznek – az költséges; ha túl keveset ellenőriznek – akkor hibás darab kerülhet a következő munkaműveletbe, vagy a vevőhöz.

Statisztikai mintavételes ellenőrzés: Ez a módszer az előzőekkel szemben hatásosabb és megbízhatóbb, mert viszonylag kisszámú mintából vonnak le következtetéseket matematikai statisztikai módszertan segítségével a nagyszámú sokaságra vonatkozóan. A mintavételes ellenőrzés történhet minősítéses és méréses alapon. Minősítéses alapon azt határozzák meg, hogy a minta elemei megfelelnek-e az előírt követelményeknek (jó/nem jó). Méréses alapon megállapítják, hogy a minta megfelel-e vagy sem, valamint a mért értékeket feljegyzik és elemzik. A gyártó minőségi bizonylatot, megfelelőségi nyilatkozatot ad ki a termékéről, amelyben a termékre vonatkozó adatokat, eredményeket rögzíti.

3. feladat

A minőség-ellenőrzés után, amennyiben szükséges és lehetséges javításokat kell végezni a tárgyakon.

4. feladat

Nagy segítség lehet ebben a Hagyományok Háza által kiadott "A népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontrendszer" című segítő kiadvány.

5. feladat

A csomagolás definíciója: a csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól szóló 94/2002. (V. 5.) Kormányrendelet (gyakori rövidítése: Cskr.) 2. § (1) a) pontja alapján csomagolásnak minősül: valamennyi olyan termék, amelyet a termelő, a felhasználó vagy a fogyasztó áruk (a nyersanyagtól a feldolgozott áruig) befogadására, megóvására, kezelésére, szállítására és bemutatására használ, ideértve az ugyanilyen célra egyszer használatos terméket is.

MUNKANYELVI

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

94/2002. (V. 5.) Korm. rendelet – A csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól

114/2004. (IV. 28.) számú Kormányrendelet a népi iparművészettel kapcsolatos állami feladatokról

12/2004. (V. 21.) számú NKÖM rendelet a népi iparművészettel kapcsolatos állami feladatok végrehajtásáról

A népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontrendszere, Népi Iparművészeti Osztály, 2006.

AJÁNLOTT IRODALOM

94/2002. (V. 5.) Korm. rendelet – A csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól

114/2004. (IV. 28.) számú Kormányrendelet a népi iparművészettel kapcsolatos állami feladatokról

12/2004. (V. 21.) számú NKÖM rendelet a népi iparművészettel kapcsolatos állami feladatok végrehajtásáról

A népi iparművészeti alkotások minősítésének szempontrendszere, Népi Iparművészeti Osztály, 2006.

A(z) 1004–06 modul 042–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
31 215 02 0010 31 01	Csipkekészítő
31 215 02 0010 31 02	Fajátékkészítő
31 215 02 0010 31 03	Faműves
31 215 02 0010 31 04	Fazekas
31 215 02 0010 31 05	Gyékény-, szalma- és csuhéjtárgykészítő
31 215 02 0010 31 06	Kézi és gépi hímző
31 215 02 0010 31 07	Kosárfonó és fonottbútor-készítő
31 215 02 0010 31 08	Szőnyegszövő
31 215 02 0010 31 09	Takács
31 215 02 0100 21 01	Kosárfonó

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

21 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató